

УДК 342.71(477)

І. І. Дахова, кандидат юридичних наук, доцент Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Принцип єдиного громадянства в законодавстві та практиці України та зарубіжних країн

Стаття присвячена теоретичному аналізу принципу єдиного громадянства, дослідженню його закріплення в законодавстві України і зарубіжних країн. Розглядається категорія множинного громадянства, наводяться аргументи «за» та «проти» подвійного громадянства. Окремо аналізуються внутрішньодержавні та міжнародно-правові способи запобігання подвійному громадянству, вироблені світовою практикою, їх закріплення в законодавстві України.

Ключові слова: громадянство, єдине громадянство, множинне громадянство, набуття громадянства, втрата громадянства, громадянин, біпатрид, особа без громадянства.

Громадянство є одним із найважливіших елементів конституційно-правового статусу особи, оскільки від наявності громадянства залежать обсяг правосуб'єктності людини, характер її взаємовідносин з державою. Закріплені в законодавстві принципи громадянства є віддзеркаленням державної політики у зазначеній сфері, саме вони є тими ідеями, що покладені в основу законодавства про громадянство, взаємовідносин між державою та особою.

Одним із таких принципів є принцип єдиного громадянства, який знайшов відображення як у Конституції України,

так і на законодавчому рівні. На перший погляд це положення є достатньо зрозумілим: принцип єдиного громадянства, на думку багатьох, означає, що в Україні неможливе існування подвійного громадянства, тобто громадяни України за жодних обставин не можуть мати громадянство іншої держави. Але насправді не все так просто, і у зв'язку із цим принципом виникає багато питань, які розглядатимуться в цій статті.

Стаття 4 Основного Закону містить положення про те, що в Україні існує єдине громадянство, у ст. 2 Закону «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. [9] розкриваються два аспекти зазначеного принципу. Перший обумовлений унітарним характером нашої держави і полягає в тому, що виключається можливість існування громадянства адміністративно-територіальних одиниць. Це означає неможливість існування громадянства Автономної Республіки Крим, міст Києва, Севастополя або будь-якої з областей України.

Другий аспект принципу єдиного громадянства пов'язаний із таким явищем, як біпатризм, що передбачає наявність в особі одночасно громадянства двох і більше держав. Подвійне громадянство може виникнути в особи як у результаті її вільного волевиявлення, так і бути породжене незбігом положень законодавства різних країн, що стосуються підстав набуття і припинення громадянства.

Поява подвійного громадянства, що є наслідком законодавчих колізій, пов'язана перш за все із закріпленням у законодавстві різних держав принципів «права ґрунту» та «права крові» при набутті громадянства за народженням.

Слід зазначити, що в багатьох країнах законодавство про громадянство повністю або частково засноване на принципі «права ґрунту» (дитина, що народилася на території держави, отримує громадянство цієї держави незалежно від громадянства батьків). Такий підхід сприяє збільшенню випадків подвійного громадянства, оскільки діти, що народилися на території певної держави від батьків-іноземців, отримують ще й громадянство своїх батьків, оскільки в більшості країн еміграції закони про громадянство базуються на принципі «права крові», тобто на критерії походження. Так, наприклад, дитина, що народи-

лася від батьків-австрійців на території Мексики, у Політичній конституції якої закріплено отримання громадянства на основі «права ґрунту», буде її громадянином, а згідно з федеральним законом 1965 р. Австрії про її громадянство («право крові») – громадянином цієї держави [7, с. 111].

Подвійне громадянство може виникнути також у жінки при укладенні шлюбу з іноземцем, якщо вітчизняне законодавство не позбавляє її громадянства після вступу у шлюб, а законодавство країни чоловіка автоматично надає їй громадянство чоловіка [2, с. 19].

При розгляді зазначеного питання необхідно також урахувати міграційні процеси, що відбуваються у світі. Одним із способів завершення процесу інтеграції мігрантів у приймаючій державі є набуття ними громадянства цієї держави, що стимулює поширення біпатризму. Особливо це стосується біженців, що, як правило, натуралізуються швидше і частіше за інших іммігрантів, і від них лише в рідких випадках як умова натуралізації вимагається відмова від попереднього громадянства.

Виникнення подвійного громадянства іноді є наслідком і державної політики, спрямованої на закріплення свого політичного впливу і «збирання під своїм дахом» громадян певної національності. Такої політики дотримується, наприклад, Ізраїль, законодавство якого не перешкоджає наявності у своїх громадян громадянства інших країн [3, с. 23].

Не можна не враховувати й суб'єктивні фактори виникнення біпатризму, до яких належить діяльність осіб, що набувають друге громадянство в порушення встановлених державою правил прийому та втрати громадянства [3, с. 11].

Ставлення до біпатризму в різних державах неоднакове. Одні країни (США, Канада, Іспанія, Швейцарія) закріплюють можливість наявності у своїх громадян громадянства інших держав. Так, наприклад, відповідно до ч. 3 ст. 11 Конституції Іспанії держава може укласти договори про подвійне громадянство з ібероамериканськими країнами або з країнами, які мають чи мали особливі зв'язки з Іспанією. У цих країнах, навіть якщо вони не визнають за своїми громадянами такого

права на взаємній основі, іспанці можуть натуралізуватися без втрати свого громадянства за народженням [6, с. 175].

У Польщі (яка до цього закріплювала принцип єдиного громадянства) 15 серпня 2012 р. набув чинності новий закон про громадянство, відповідно до якого польський громадянин може мати поряд з польським громадянство іншої держави. Цікавим є положення закону про те, що воєвода (аналог губернатора в Україні) може визнати громадянином Польщі особу, що перебуває в країні на законних підставах мінімум три роки, має постійний дохід і житло, володіє польською мовою, не вимагаючи відмови від попереднього громадянства. Крім того, одним із найбільш важливих пунктів нового закону є те, що глава держави тепер може надавати громадянство Польщі всім іноземцям незалежно від строку їх проживання в країні, тоді як раніше Президент надавав громадянство лише у виняткових випадках.

Зазначені нововведення, очевидно, відобразяться на статусі громадян України, що постійно проживають у Польщі, які фактично можуть стати біпатридами, бажавши отримати громадянство країни проживання. За даними Польської адміністрації у справах іноземців (UDSC), на початок 2013 р. у 38-мільйонній Польщі легально проживало понад 100 тис. громадян іноземних держав, найбільша кількість яких (майже 30 тис.) – громадяни України.

Конституція Російської Федерації також допускає для своїх громадян право мати громадянство іноземної держави, але тільки відповідно до федерального закону або міжнародного договору (ч. 1 ст. 62). Визнання інституту подвійного громадянства на конституційному рівні було обумовлено передусім необхідністю забезпечення з боку Росії прав, свобод і законних інтересів етнічних росіян, що проживають за кордоном. Однак практика показала, що визнання цього інституту не вирішило жодного із тих завдань, які з ним пов'язувались, а скоріше, навпаки, ускладнило становище росіян, що бажали використати можливості, які цей інститут мав надати [12, с. 127]. У більшості колишніх союзних республік подвійне громадянство не допускається, а своїх громадян, які набувають росій-

ське громадянство, вони не вважають такими, що зберегли одночасно й їх громадянство, тобто розглядають як іноземців. Не можна також забувати відоме правило: якщо держава, громадянство якої особа має, намагається надати їй захист через своє дипломатичне представництво або консульську установу під час її перебування на території іншої держави, громадянство якої вона також має, то такий захист буде відхилено саме з тієї підстави, що зазначена особа є громадянином держави перебування [11, с. 54].

Згідно із Законом про громадянство РФ 2002 р. (ч. 2 ст. 6) набуття громадянином Російської Федерації громадянства іншої держави не тягне за собою припинення громадянства Російської Федерації. Інакше вирішує законодавець питання про набуття громадянства Росії іноземцями. Вони мають право звернутися із заявою про прийняття до громадянства Російської Федерації на загальних засадах за умови, якщо звернулися до уповноваженого органу іноземної держави із заявою про відмову від наявного у них громадянства. Відмова від іншого громадянства не вимагається, якщо це передбачено міжнародним договором Російської Федерації або федеральним законом про громадянство або якщо відмова від попереднього громадянства є неможливою через незалежні від особи обставини. Тобто іноземець може мати громадянство Російської Федерації на підставі відповідного міжнародного договору між Росією та цією державою. Але якщо такий договір відсутній, то набуття російського громадянства можливе лише за умови відмови особи від попереднього громадянства.

Останнім часом висловлюється все більше аргументів на користь подвійного громадянства. Серед них, зокрема, те, що подвійне громадянство сприяє створенню додаткових гарантій реалізації й захисту прав і свобод людини, оскільки особи, що володіють подвійним громадянством, мають рівні права та обов'язки з громадянами країни проживання, у той же час зберігаючи культурні та інші зв'язки з країною походження [3, с. 11]. Вважається, що біпатризм сприяє розвитку міжнародної культури і міжнародних відносин. Громадяни, виїжджаючи до сусідніх країн, створюють крупні етнічні меншини. Подвійне

громадянство допомагає індивідам усвідомлювати їх відокремлену етнічність та національну індивідуальність. Тобто подвійне громадянство розглядають як фактор інтеграції іноземців, що проживають на території держави, у державне, суспільне та політичне життя [1, с. 124].

Причому зазначається, що множинне громадянство є більш вигідним саме для біпатридів, ніж для держав [10, с. 10], оскільки наявність громадянства двох держав може сприяти спрощенню ведення бізнесу, зробити можливим безвізовий в'їзд до країни, може надати право на проживання у двох державах тощо.

Водночас наявність подвійного громадянства може викликати численні колізії та певні труднощі як для осіб, що мають два громадянства, так і для держав, громадянами яких є ці особи, оскільки кожна з держав може вимагати від особи виконання її обов'язків перед нею. Так, наприклад, особа може бути зобов'язана проходити військову службу у двох державах, причому навіть одночасно, сплачувати податки двом державам, що є закономірним з позицій міжнародного права. Так, у ст. 3 Конвенції про регулювання деяких питань, пов'язаних з колізією законів про громадянство, від 12.04.1930 р. встановлюється, що «особа, яка володіє одним або двома громадянствами, може розглядатися кожною державою, громадянством якої вона володіє, як її громадянин». Щоправда, слід зауважити, що сьогодні питання несення військової служби регулюється ст. 5 Конвенції про скорочення випадків множинного громадянства і військовий обов'язок у випадках множинного громадянства, де говориться, що від осіб, що мають громадянство двох і більше держав, вимагається виконувати свій військовий обов'язок відносно лише однієї з цих держав, причому форми застосування цього положення можуть бути встановлені спеціальними угодами між будь-якими державами [5].

Противники біпатризму переконані, що подвійне громадянство гальмує процес формування загальних цінностей, пріоритетів розвитку нації, єдності народу; нівелює стійкість юридичного зв'язку, що існує між громадянином і державою, послаблюючи інститут громадянства. Біпатрид не здатний

мати реальний та стійкий політико-правовий зв'язок із двома державами, не може рівно брати участь у соціальному і політичному житті обох держав. Він має надавати перевагу громадянству однієї з держав або дискримінувати одне з них. Звідси випливає неефективне ставлення до однієї з держав, що і породжує послаблення інституту громадянства [10, с. 10]. Існує точка зору, що державою особа з подвійним громадянством майже завжди буде сприйматися як недостатньо лояльна до цієї держави [3, с. 11].

Біпатризм часто використовується для ухилення від обов'язків громадянина перед державою (військова служба, сплата податків), для ухилення від судового переслідування або кримінальної відповідальності.

Понад сто країн, серед яких Данія, Швеція, Єгипет, Індія, Китай, Монголія та ін., забороняють або не визнають подвійне громадянство. Іноді біпатриди обмежуються в деяких правах. Так, наприклад, відповідно до ч. 3 ст. 16 Конституції Румунії, «публічні функції й високі посади можуть посідати особи, що мають тільки румунське громадянство і місце проживання в країні» [8].

У Європейській конвенції про громадянство від 06.11.1997 р., ратифікованій Законом України від 20 вересня 2006 р. [4], зазначається, що кожна держава може самостійно вирішувати, які наслідки матиме в її внутрішньодержавному праві факт набуття її громадянином іншого громадянства або його приналежності до іншого громадянства. Відповідно до ст. 15 Конвенції її положення не обмежують право кожної держави встановлювати у своєму внутрішньодержавному праві: а) зберігають чи втрачають громадянство її громадяни, які набувають або мають громадянство іншої держави; б) чи пов'язане набуття або збереження її громадянства з відмовою від іншого громадянства або з його втратою.

Таким чином, Європейська конвенція про громадянство в п. «а» ст. 15 надає державам-учасникам право самим визначати припустимість множинного громадянства. Отже, законодавства, що забороняють подвійне громадянство, відповідають нормам європейського права.

Виходячи із цього, у сфері міждержавних відносин склалася практика уникати інституту подвійного громадянства, а якщо й використовувати його, то тільки на підставі двосторонніх угод. Тому значна кількість держав укладає договори про недопущення випадків подвійного громадянства, тим самим зобов'язуючи особу обирати за власною волею одне з громадянств. Так, наприклад, був укладений Договір між Україною та Республікою Узбекистан про запобігання виникненню випадків подвійного громадянства, підписаний 15 грудня 1996 р. і ратифікований 13 липня 1999 р. (хоча 10.12.2003 р. договір був денонсований Верховною Радою України).

У науці і практиці виділяють різні способи усунення біпатризму. Так, до внутрішньодержавних способів відносять, по-перше, надання біпатридам права відмови від одного зі своїх громадянств (оптація); по-друге – негативну оптацію, яка означає, що у випадку народження дитини в іноземців, один з яких народився в цій країні (так званий принцип подвійного народження), ця дитина набуває громадянство цієї країни. Але з досягненням повноліття така особа має право відмови від громадянства цієї країни протягом певного строку, пропустивши який, вона це право втрачає (такою є практика у Франції).

По-третє, з метою запобігання необмеженому набуттю громадянства емігрантами, що втратили реальний зв'язок з батьківщиною, законодавство деяких держав встановлює кількість поколінь осіб, що постійно проживають за кордоном і можуть передавати дітям своє громадянство за «правом крові». Визначаються також умови втрати громадянства особами, що народилися за кордоном. Так, згідно із законом про шведське громадянство громадянин Швеції, який народився за кордоном, ніколи не проживав у цій державі і не «не перебував у ній таким чином, щоб це могло свідчити про його приналежність до Швеції», утрачає шведське громадянство з досягненням 22 років [2, с. 21].

Практично в усіх державах основною характерною рисою громадянства вважається лояльність особи до своєї держави. Порушенням такої лояльності, як правило, є вступ на державну службу або до армії іншої держави без згоди держави грома-

дянства або натуралізація в іноземній державі за власним бажанням, що тягнуть за собою експатріацію в країні первинного громадянства. Тому відповідно до ч. 1 ст. 19 Закону «Про громадянство України» підставами для втрати українського громадянства є добровільне набуття повнолітнім громадянином України громадянства іншої держави і добровільний вступ на військову службу іншої держави, яка згідно з законодавством цієї країни не є військовим обов'язком або альтернативною (невійськовою) службою.

Для попередження виникнення множинного громадянства при укладенні шлюбу в українському законодавстві (п. 5 ст. 2 Закону «Про громадянство України») закріплений принцип неможливості автоматичного набуття громадянства України іноземцем внаслідок укладення шлюбу з громадянином України.

При набутті іноземцем українського громадянства від такої особи вимагається подача зобов'язання припинити іноземне громадянство. Ця вимога також спрямована на реалізацію принципу єдиного громадянства. Але на виконання принципу запобігання виникненню випадків безгромадянства іноземцю надається два роки з часу набуття громадянства України для виходу з попереднього громадянства, тобто протягом двох років така особа може мати статус біпатрида на законних підставах. До того ж у Законі не встановлено правових наслідків для особи, що не відмовилась протягом зазначеного строку від попереднього громадянства. Вважаємо, що необхідно усунути цю прогалину шляхом внесення до ст. 21 Закону України «Про громадянство України» ще однієї підстави для скасування рішень про оформлення набуття громадянства України, а саме: невиконання при набутті громадянства України вимоги про відмову від попереднього громадянства протягом двох років з дня набуття громадянства України.

Сьогодні Закон України «Про громадянство України» передбачає одну підставу для скасування рішення про набуття громадянства України – набуття громадянства внаслідок подання свідомо неправдивих відомостей або фальшивих документів, приховування будь-якого суттєвого факту, за наявності якого особа не може набути громадянство України. Це єдиний

випадок, за якого Європейська конвенція про громадянство (п. 3 ст. 7) дозволяє втрату особою громадянства навіть у випадку, якщо внаслідок цього вона стане апатридом.

Міжнародно-правовим засобом усунення біпатризму є укладення договорів, у яких застосовуються певні правові принципи:

1) у випадку набуття громадянства іншої сторони, що домовляється, первинне громадянство вважається втраченим;

2) перед натуралізацією у державі, що домовляється, необхідним є надання дозволу про вихід з громадянства іншої держави, що домовляється;

3) дитина втрачає первинне громадянство при усиновленні (ст. 17 Гаазької конвенції про деякі питання, що стосуються колізій законів про громадянство);

4) біпатриди можуть відмовитись від одного зі своїх громадянств, що визначено в ст. 2 Європейської конвенції про скорочення випадків множинного громадянства і військовий обов'язок у випадках множинного громадянства 1963 р.;

5) критерієм визначення громадянства біпатридів є доміцилій. Правова доктрина більшості держав заснована на концепції стійкості громадянства та фактичного зв'язку особи з державою. Стосовно проблеми «зв'язку з державою» міжнародними судами прийнято цілий ряд рішень, найбільш відомим з яких було рішення у справі Каневаро. Останній за «правом крові» набув італійське, а за «правом ґрунту» – перуанське громадянство. Постійна палата міжнародного правосуддя в 1912 р. вирішила, що Каневаро мав громадянство Перу, і він був призначений цією державою на посаду генерального консула в Голландії. Цим суд закріпив концепцію про так звану «активну, або ефективну, державну приналежність». Критеріями ефективного громадянства вважаються постійне місце проживання або найбільш частого перебування; місце роботи, несення військової чи державної служби; місце, де особа реально користується своїми громадянськими і політичними правами; іноді – місце знаходження нерухомої власності [2, с. 20];

б) дія «права ґрунту» виключається відносно дітей іноземних дипломатів і консулів;

7) особливу сферу в міжнародно-правових способах усунення подвійного громадянства становлять положення про оптації, які включаються до договорів про територіальні зміни, захист національних меншин і про усунення і попередження подвійного громадянства [2, с. 23–24].

Як зауважив Ю. Р. Боярс, цілком правомірне закріплення в законодавстві багатьох держав так званого принципу невизнання подвійного громадянства означає лише невизнання правових наслідків біпатризму [2, с. 17].

Це повною мірою стосується й України. Зазначення в законодавстві існування єдиного громадянства зовсім не означає, що громадянин України за жодних підстав не може мати подвійного громадянства. Принцип, що розглядається, формулюється законодавцем таким чином: «Якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави (держав), то в правових відносинах з Україною він визнається тільки громадянином України. Якщо іноземець набув громадянство України, то в правових відносинах з Україною він визнається тільки громадянином України». Це означає, що держава не бере до уваги наявність у такої особи громадянства іншої держави і ставиться до неї тільки як до свого громадянина, надаючи їй всі права громадянина і покладаючи на неї всі відповідні обов'язки.

Водночас у п. 1 ч. 1 ст. 19 Закону про громадянство однією з умов втрати громадянства України є добровільне набуття громадянином України після досягнення ним повноліття громадянства іншої держави.

Причому законодавець уточнює, що під добровільним набуттям громадянства іншої держави розуміють усі випадки, коли громадянин України для набуття громадянства іншої держави повинен був звертатися із заявою або клопотанням про таке набуття відповідно до порядку, встановленого національним законодавством держави, громадянство якої отримано.

Таким чином, наявність подвійного громадянства законодавство допускає в тому випадку, якщо воно було набуто недобровільно, тобто не існувало волевиявлення особи при набутті ним другого громадянства. Український законодавець такими

випадками вважає: по-перше, одночасне набуття дитиною за народженням громадянства України і громадянства іншої держави; по-друге, набуття дитиною-громадянином України громадянства своїх усиновителів унаслідок усиновлення її іноземцями; по-третє, автоматичне набуття громадянином України іншого громадянства внаслідок укладення шлюбу з іноземцем; по-четверте, автоматичне набуття громадянином України, що досяг повноліття, іншого громадянства внаслідок застосування законодавства про громадянство іноземної держави, якщо такий громадянин не отримав документ, який підтверджує наявність у нього громадянства іншої держави.

Це відповідає положенням Європейської конвенції про громадянство 1997 р., ст. 14 якої передбачає, що держава дозволяє зберігати множинне громадянство дітям, які автоматично отримали громадянство різних держав за народженням, і дозволяє своїм громадянам мати інше громадянство, якщо таке набувається у зв'язку з укладенням шлюбу.

У статті 16 Конвенції вказується також, що держава не може обумовлювати набуття або збереження її громадянства відмовою від іншого громадянства або його втратою, якщо така відмова або втрата є неможливими або не можуть розумно вимагатися.

Необхідно також звернути увагу на те, що в ч. 2 ст. 19 Закону України «Про громадянство України» міститься вказівка на те, що положення пунктів 1, 3 ч. 1 ст. 19 не застосовуються, якщо внаслідок цього громадянин України стане особою без громадянства. Цю норму слід розглядати як відображення принципу запобігання виникненню випадків безгромадянства. Але, на наш погляд, необхідності у закріпленні такого положення немає, оскільки підставою для втрати громадянства в даному випадку є наявність у особи громадянства іншої держави, тобто втрата українського громадянства не призведе до того, що особа стане апатридом. Тому доцільно було б видалити з ч. 2 ст. 19 Закону вказівку на п. 1 ч. 1 ст. 19.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що принцип єдиного громадянства одержує своє закріплення в законодавстві багатьох країн світу, у тому числі й України, причому

в Конституції України норми щодо цього принципу містяться в першому розділі Основного Закону, серед засад конституційного ладу України, що свідчить про їх особливу значущість. Однак сьогодні залишається ряд проблем, пов'язаних з реалізацією цього принципу, однією з яких є недосконалість поточного законодавства у сфері громадянства.

Список використаних джерел

1. Бедрій, Р. Конституційно-правові основи громадянства України [Текст] : монографія / Р. Бедрій. — Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. — 164 с.
2. Боярс, Ю. Р. Вопросы гражданства в международном праве [Текст] / Ю. Р. Боярс. — М. : Междунар. отношения, 1986. — 157 с.
3. Винокуров, А. А. Развитие института гражданства: современные тенденции и конституционно-правовой опыт России [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А. А. Винокуров. — М., 2006. — 31 с.
4. Європейська конвенція про громадянство від 06.11.1997 р. [Текст] // Відом. Верхов. Ради України. — 2008. — № 13. — С. 359.
5. Конвенція про скорочення випадків множинного громадянства і військовий обов'язок у випадках множинного громадянства від 06.05.1963 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uapravo.net/akty/postanowa-main/akt8phnq9g.htm>.
6. Конституции зарубежных государств [Текст] : учеб. пособие / сост. В. В. Маклаков. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Изд-во БЕК, 2002. — 300 с.
7. Конституционное право [Текст] : словарь / отв. ред. В. В. Маклаков. — М. : Юрист, 2001. — 340 с.
8. Конституція Румунії від 08.10.1991 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.uznal.org/constitution.php?constitution=101&country=Romania&language=r>.
9. Про громадянство України [Текст] : Закон України від 18 січ. 2001 р. № 2235-III // Відом. Верхов. Ради України. — 2001. — № 13. — Ст. 65.
10. Сантаян, К. Проблемы двугражданства в международном праве и практические пути их устранения [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / К. Сантаян. — Киев, 1996. — 21 с.
11. Соколов, А. Н. Международно-правовые проблемы гражданства стран СНГ и Балтии в свете европейского опыта [Текст] : монография / А. Н. Соколов, Т. В. Зенкина. — Калининград, 2007. — 132 с.
12. Ушаков, Н. А. О нецелесообразности допущения Российской Федерацией двойного гражданства [Текст] / Н. А. Ушаков // Актуальные проблемы гражданства : материалы междунар. науч.-практ.

конф. по проблемам гражданства (23–24 февр. 1995 г.). – М. : Юристь, 1995. – С. 125–127.

Стаття надійшла 22 липня 2013 р.

И. И. Дахова

**Принцип единого гражданства в законодательстве
и практике Украины и зарубежных стран**

Статья посвящена анализу принципа единого гражданства, исследованию его закрепления в законодательстве Украины и зарубежных стран. Рассматривается категория множественного гражданства, аргументируются доводы «за» и «против» двойного гражданства. Отдельно анализируются внутригосударственные и международно-правовые способы предотвращения двойного гражданства, выработанные мировой практикой, их закрепление в законодательстве Украины.

Ключевые слова: *гражданство, единое гражданство, множественное гражданство, приобретение гражданства, утрата гражданства, гражданин, бипатрид, лицо без гражданства.*

I. I. Dakhova

**Principle of single citizenship is in a legislation
and practice of Ukraine and foreign states**

Work is devoted the theoretical analysis of principle of single citizenship, research of his fixing in the legislation of Ukraine and foreign countries. Two aspects of principle of single citizenship are examined in the article. One of these aspects of principle of single citizenship is related to such phenomenon, as bipatrizm, that supposes a presence at a person simultaneously citizenships two and more than the states. The special attention is in-process spared the analysis of this aspect of principle of single citizenship.

The category of plural citizenship is examined in the article, reasons of origin are probed at the face of citizenship two and more than the states. The work analyzes relationship of different states to dual citizenship, reasons are in-process argued «pro and con» dual citizenship. Domestic and international legal methods are separately examined preventions of dual citizenship, among which are the following: ground for the loss of Ukrainian citizenship is voluntary purchase of an adult citizen of Ukrainian citizenship of another country; enshrines the principle

of the impossibility of automatic acquisition of nationality by marriage to a citizen of Ukraine. When you purchase a foreigner Ukrainian nationality from such person is required to file the obligation to terminate foreign citizenship. This requirement is also aimed at implementing the principle of common citizenship.

The article also states that the existence of dual citizenship in Ukraine is allowed if one has been purchased, not willingly, then there is not the will of a person while purchasing a second citizenship.

This work contains a number of proposals to improve the legislation on citizenship in Ukraine.

Keywords: *citizenship, single citizenship, plural citizenship, acquisition of citizenship, loss of citizenship, citizen, bipatrid, person without citizenship.*